

SIYOSIY JARAYONLARNING MOHIYATI, RIVOJLANISHI VA BOSQICHLARI

Esonboyev Behro'z Zohid o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi

O'zbekiston Milliy Universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti Siyosatshunoslik

Yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Zamonaviy jamiyatda siyosiy voqealar tez-tez sodir bo'ladi, chunki ichki siyosat kurslari o'zgargan sari davlatlar o'rtasidagi munosabatlar kuchayadi. Muntazam siyosiy hodisalar zanjiri siyosiy jarayon deb ataladi. Siyosiy jarayonlarning mohiyati, turlari va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni qisqacha o'rganamiz.*

KIRISH

Avvalo siyosiy jarayon haqida gapirishdan oldin uning rivojlanishiga nazar tashlasak. Siyosiy jarayonni ikki bosqichga ajratish mumkin.

1-bosqich. An'naviy jamiyat;

Siyosiy jarayon hali uyushtirilgan va aniq xususiyatga ega emas, u o'z-o'zidan, "pastdan" rivojlanadi: tashabbus hokimiyatiga muhtoj bo'lgan, boshqa qabilalar (davlatlar) bilan munosabatlarni o'rnatish uchun barcha davlatlardan vakillar keladi.

2-bosqich. Industrial va postindustrial jamiyat;

Siyosiy jarayon tobora aniq, maqsadli bo'lib bormoqda, u endi "yuqoridan" rivojlanmoqda: siyosat asosiy mashg'uloti bo'lgan odamlar qatlami shakllanmoqda. Siyosiy harakatlar rejalashtirilgan, taktik jihatdan ishlab chiqilgan dasturlar orqali paydo bo'ladi.

Insoniyatning bu ikki bosqichdan o'tishi natijasida fuqarolar va siyosiy kuchlar (hukmdorlar, partiyalar, davlat organlari) o'rtasida taqsimlanadigan davlat hokimiyati shakllanadi.

Mavzuga oid ma'lumotlar.

Siyosiy jarayon- bu ma'lum siyosiy maqsadlarni ko'zlagan ijtimoiy jamoalar, jamoat tashkilotlari va shaxslar guruhlarining umumiy faoliyati. Tor ma'noda bu siyosiy qarorlarni amalga oshirishdagi ijtimoiy subyektlarning faolligidir.

Siyosiy jarayon jamiyatning siyosiy tizimi doirasidagi har bir mamlakatda, shuningdek, mintaqaviy va global miqyosda joylashtirilgan. Jamiyatda u davlat darajasida, ma'muriy-hududiy hududlarda, shahar va qishloqlarda amalga oshiriladi. Bundan tashqari, u turli millatlar, sinflar, ijtimoiy-demografik guruhlar, siyosiy partiyalar va ijtimoiy harakatlar doirasida faoliyat yuritadi. Shunday qilib, siyosiy jarayon siyosiy tizimdagi yuzaki yoki chuqur o'zgarishlarni ochib beradi, uning bir holatdan ikkinchi holatga o'tishini tavsiflaydi. Shuning uchun ham, umuman olganda, siyosiy jarayon siyosiy tizimga nisbatan harakatni, dinamikani, evolyutsiyani, vaqt va makondagi o'zgarishlarni ochib beradi.

Siyosiy jarayon odatda ketma-ket qismlar yoki bosqichlarga bo'lib konsepsiyalanadi. Bu yerda umumiy qabul qilingan siyosiy jarayon bosqichlari:

1. Muammoning paydo bo'lishi: Siyosiy jarayon odatda muammoning mavjudligi yoki ehtiyojning paydo bo'lishi bilan boshlanadi. Ushbu bosqichda muammo aniqlanadi va uni hal qilish kerakligi tan olinadi.

2. Kun tartibini belgilash: Muammo aniqlangandan so'ng, siyosiy aktyorlar yoki institutlar muammoni kun tartibiga olib keladi va uning muhim masala sifatida qabul qilinishini ta'minlaydi. Ushbu bosqichda jamoatchilik, ommaviy axborot vositalari va tegishli manfaatdor tomonlar ham masalaga e'tibor qaratishlari mumkin.

3. Siyosat variantlarini ko'rib chiqish: Muammo oldinga chiqqach, siyosatchilar yoki qaror qabul qiluvchilar siyosat variantlarini baholaydilar va yechimlarni taklif qiladilar. Ushbu bosqichda dasturiy hujjatlar, qonunlar yoki qoidalar yaratilishi mumkin.

4. Qaror qabul qilish: Siyosat variantlari bo'yicha muhokamalar va muzokaralar o'tkaziladi va nihoyat qaror qabul qilinadi. Ushbu bosqichda siyosatchilar, parlamentlar yoki boshqa qaror qabul qiluvchi organlar ovoz berish yoki konsensus orqali qaror qabul qiladi.

5. Amalga oshirish: Qarorlar amalga oshirila boshlaydi. Ushbu bosqichda siyosatni amalga oshirish tegishli institutlar va sub'ektlar tomonidan amalga oshiriladi. Amalga oshirish jarayoni monitoring, baholash va tuzatish choralarini ham o'z ichiga olishi mumkin.

6. Baholash va fikr-mulohazalar: Amalga oshirish jarayonidan so'ng siyosatning ta'siri, muvaffaqiyati yoki muvaffaqiyatsizligi baholanadi. Ushbu bosqichda siyosatning maqsadlarga erishish darajasi va kerak bo'lganda o'zgartirishlar kiritish kerakmi yoki yo'qligi baholanadi. Siyosat fikr-mulohazalarni olish orqali ishlab chiqiladi.

Bu bosqichlar odatda siyosiy jarayonlarda kuzatiladigan yo'l xaritasini ifodalaydi. Biroq, har bir siyosiy jarayon har xil bo'lishi mumkin va bu bosqichlarning tartibi yoki ahamiyati turlicha bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, siyosiy jarayonlarning murakkabligi va ta'sir etuvchi omillarning o'zgarishi bilan bu bosqichlar ba'zan bir-birini takrorlashi yoki takrorlanishi mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak siyosiy jarayonning qanday rivojlanishi, uning bosqichlari haqida o'rganib chiqdik. Bundan bilishimiz mumkinki, siyosiy jarayonni o'ziga xos murakkabligi borligi, uni baholashga qadar turli bosqichlardan o'tishiga guvoh bo'ldik. Siyosiy jarayonning har qanday bosqichi aniq siyosatni shakllantirish, mavhum g'oyalarni aniq formulaga otkazdirish hisoblanadi. Bizningcha mazkur jarayonda birinchi bosqich siyosatning mexanizmlari va tartiblari tanlanadi. Ikkinchi bosqich maqsadi uchinchi bosqich siyosiy jarayoni tashkil qilinadi. Uchinchi bosqichda yuqoridagilarning barchasi baholanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://iia-rf.ru/uz/databasenya-for-children/osnovnym-politicheskim-processom-yavlyaetsya-process-process/>

2. <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/policy-process>
3. <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/science-policy>